

Francia-holland „Erasmus-Descartes” konferencia a mezőgazdasági kutatásokról

A holland-francia együttműködési tanács szervezésében 10. alkalommal került sor az Erasmus-Descartes konferenciára, melynek témájául a mezőgazdasági kutatás és az élelmezési problémák megoldási lehetőségeinek összefüggéseit választották. A közös, elsősorban fiatal kutatók által végzett kutatómunka bemutatása mellett számos érdekes, elsősorban nem kimondottan tudományos, sokkal inkább gondolatébresztő előadásra is sor került holland és francia előadók részvételével.

A holland nagykövetségi rezidencián tartott kollokvium fő témája a fenntartható mezőgazdaság és a GMO-k kérdése volt, ezek kapcsán sokoldalú, gazdaság- és társadalomtudományi területeket is érintő vitára került sor, ami kitért többek között a mezőgazdasági termények hektikus áringadozásának problematikájára vagy a G20 agrárfejezetének eredményeire is. Szinte mindegyik előadó - témától függetlenül – arra helyezte a hangsúlyt, hogy a kutatás-fejlesztés és az innováció támogatása elengedhetetlen az előttünk álló, mindinkább globális problémák megoldása érdekében.

Az előadók sorában **Luc Groot** ([LTO Nederland](#)) a fenntartható mezőgazdasági termelés lehetséges formáit vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy nem létezik egyetlen jó megoldás, a helyi sajátosságok maximális figyelembe vétele mellett számos jó mezőgazdasági modell létezhet egymással párhuzamosan a világban. A lényeg minden esetben a tudáson alapul, azt kell minél jobban ismerni, miként lehet adott föltételek mellett a leghatékonyabban gazdálkodni. Az innováció szerepe megkerülhetetlen, ezen keresztül lehet remélni, hogy a világban csökkenthetők az egyenlőtlenségek, de előfeltétele mindennek az, hogy a gazdálkodók függetlenek legyenek, saját maguk hozhassanak döntéseket.

Luise O. Fresco (egyetemi tanár, [Amszterdami Egyetem](#)) azt boncolgatta, a mai világban mennyire lehet még realitása annak, hogy az élelmiszer-igényt mindenütt helyben termelt élelmiszerekkel elégítsék ki. Meglátása szerint erre napjainkban már nincs lehetőség, de arra igen, hogy ésszerű keretek között minél nagyobb arányban támaszkodjunk a közelünkben található élelmiszer-termelési kapacitásokra és legalább részben csökkentjük az egyes termékek kereskedelmi láncának hosszát, ami nem csak a fenntarthatóság és az élelmiszer-biztonság szempontjából lenne üdvözlendő, de az árakat is kedvező irányba mozdítaná el. Az állati fehérjék fogyasztásának szükségességével kapcsolatos vita kapcsán úgy vélte, vannak a világnak olyan területei (Mongólia, Argentína, vagy éppen a sarkkörök közeli területek), ahol a természeti föltételek miatt elsősorban húsalapú táplálkozásra rendezkedtek be az ott élők. A világ más részein viszont igenis van értelme annak, hogy kerüljük az állati fehérjék túlzott fogyasztását és növeljük a növényi fehérjék bevitelét a szervezetbe, ami mindenképpen hasznos a természeti erőforrások hatékonyabb kihasználása szempontjából is. Hozzátette, mindenképpen szükség van arra, hogy a mezőgazdasági kutatáson keresztül csökkenthető legyen az agrárium környezetterhelése és a fenntarthatóság erősítése, de tudomásul kell venni, hogy a világban több száz millió olyan kisgazda van, elsősorban a fejlődő országokban, akiknek elsődleges céljuk, hogy gazdaságilag megerősödjenek és professzionális gazdákká váljanak. Számukra a környezetvédelem és a fenntarthatóság problematikája bizonyos szempontból másodlagos kérdés, legalábbis mindenképpen háttérbe szorul a megélhetési problémák mögött. Az európai mezőgazdaságban viszont már adottal a föltételek ahhoz, hogy a fenntarthatóság elsődleges kérdés legyen, ennek érdekében szerinte a KAP-nak a mostaninál sokkal komolyabb eszközökkel kellene támogatnia a mezőgazdasági kutatást és innovációt. Ami a GMO-kat illeti, úgy vélte, a kérdésben egyelőre nagyon komoly szakadékok vannak az egyes felek között és tagadhatatlanul „nem volt szerencsés kezdet” a Mon810 esete sem, de

ezzel együtt nem lehet tudomást sem venni a témáról és törekedni kell a társadalommal való minél eredményesebb párbeszédre.

Meglátása szerint hiába van Franciaországnak és Hollandiának nagyon fejlett, a mezőgazdasági termelés fenntarthatóságára komoly figyelmet fordító kutatása, véleménye szerint nem elég intenzívek a kétoldalú kapcsolatok ezen a téren, amin mindenképpen javítani kell. Megjegyezte, egyik országban sem lehet megkerülni az oktatás szerepének kérdését a társadalom helyes táplálkozásra, környezettudatos magatartásra nevelésben, amit szerinte már az általános iskolában el kell kezdeni és a programba integrálni kell az olyan terep-programokat is, mint pl. gazdaságok és vágóhidak meglátogatása. Sokkal nagyobb megbecsülést kellene adni a mezőgazdaságnak és az élelmezésnek, mondta, mivel ezeket a társadalom ma túlságosan is természetesen veszi, noha vélhetően nagyon kevesen tudnának hosszabb ideig életben maradni, ha egyik napról a másikra elzárnák őket a megszokott élelmiszer-beszerezési csatornáktól. Ez a probléma nem csak a fejlett országokban jelentkezik, hanem a fejlődőkben is, ahol a városokba költözött népesség utódjai gyorsan elveszik kapcsolataikat a vidéki térséggel és a mezőgazdasággal. Nagyon fontos a társadalom kutatásba vetett bizalmának erősítése is, ez nem csak olyan területeken elengedhetetlen, mint a GMO-k vagy az élelmiszer-biztonság, ide tartozik az energetika is, elég a palagázra és az esetleges kitermelés környezetvédelmi és gazdasági következményeinek vizsgálatára gondolni. A társadalommal folytatott vitában megkerülhetetlen szerepük van az NGO-knak, szerinte ezen a területen a holland és francia társadalom lényegesen nyitottabb, befogadóbb, mint az angol vagy a német, ami lehetőséget is ad arra, hogy a két ország ezekben a kérdésekben az unió szintjén is kezdeményező legyen. Hozzátette, az Erasmus-program nagyon komoly lehetőséget jelent arra nézve, hogy a programban részes fiatalokon keresztül a vita minél eredményesebb legyen.

Hervé Guyomard (mezőgazdasági kutatásokért felelős tudományos igazgató, [INRA](#)) szerint a mezőgazdaság fenntarthatósága és versenyképessége nem csak összeegyeztethető fogalmak, hanem a fenntarthatóság egy lehetőség a versenyképesség növelésére. Ehhez jelentős segítséget adhat a mezőgazdasági kutatás, ezen belül a biotechnológia – ez utóbbi ugyan nem jelenthet mindenre megoldást, de nagyon sok esetben előmozdíthatja az egyes kérdések, problémák megoldását. Szerinte a világban tapasztalható élelmezési problémák egy része nem az elégtelen termelési kapacitásokra, hanem globális elosztási problémákra vezethető vissza. Elengedhetetlen az élelmiszerek pazarlásának visszafogása, a fejlett országokban ez elsősorban a kész élelmiszerek fogyasztói forgalmát érinti, míg a fejlett országokban a betakarítás és a raktározás során jelentkező kiesés csökkentésének szükségességére vonatkozik.

Mivel a természeti erőforrások eloszlása a világban nem föltétlenül követi a népesség nagyságának logikáját, ezért a jövőben nem csak a mezőgazdasági termelés intenzívebbé tételére lesz szükség, hanem a nagy régiók közötti árucserre bővítésére is. Szerinte a WTO tárgyalások ma csak és kizárólag az árucserre kereskedelmi szempontjait tárgyalják, a globális élelmezési problémák minden más kérdését figyelmen kívül hagyják, legfőljebb eseti bizottsági üléseken kerülnek elő. A G20 ezen próbál meg változtatni – de inkább csak szerény eredményeket tudott-tud egyelőre fölmutatni.

François Luguenot ([InVivo](#)) szerint Franciaországban az AIDS-fertőzött vér ügye, noha majd két évtizede történt eseményről van szó, máig ható negatív következményekkel járt a társadalom tudománnyal kapcsolatos bizalmára. Ami az önellátást illeti, szerinte ez teljes mértékben sosem létezett, ha igen, akkor az a mélyszegénység és a külső hatásoknak való maximális kitettséget jelentette, elég csak az íroszági éhínségre gondolni, amit a burgonya egyik betegségének járványszerű megjelenése váltott ki. Szerinte a Maghreb-térség és a

Közél-Kelet példája mutatja legjobban, hogy az élelmezési önellátás egyes térségekben teljességgel elképzelhetetlen, a lokális termelés és fogyasztás „misztikuma” csak nagyon szerencsés pedo-klimatikus adottságokkal bíró régiókban képzelhető el. Megjegyezte, már az ókori Róma is részben importból biztosította gabona-szükségletének egy részét. Ehhez kapcsolódva [Luise O. Fresco](#) megjegyezte, nagyon szoros összefüggés van a szegénység és a demográfiai növekedés között, a demográfiai növekedés csak akkor fékezhető, ha a gazdaság bővül és csökken a szegénység mértéke. Szerinte a kereskedelem és ezen belül a mezőgazdasági termékek árának hektikus ingadozása kifejezetten pszichológiai kérdés, minden esetben valamilyen hatástól álló félelem áll mögötte, hiszen a fogyasztás az időben meglehetősen stabilnak tekinthető. Megjegyezte, a magas árak a termelők számára egyáltalán nem jelentenek katasztrófát, ez sok esetben garancia termelés fölfuttatására is, hiszen nem tudná elképzelni, hogy 80 eurós tonnánkénti árak mellett is növelni lehetne a búza termelését? **Hervé Guyomard** ehhez kapcsolódva viszont megjegyezte, lehet, hogy a gabonatermelőknek jó a magas ár, de már sokkal kevésbé az állattartóknak és a fogyasztóknak, ilyen összefüggésben pedig már egyáltalán nem lehet azt mondani, hogy csökkenthető a szegénység. Hozzátette, ahhoz, hogy érdemi választ lehessen adni az árak hektikus ingadozásai okozta problémákra, az agro-ökonómiai kutatásokat sokkal szélesebb tudományos alapokra kell helyezni, a munkába többek között a pénzügyekben és energetikai kérdésekben járatos szakembereket is be kell vonni. Amíg a probléma lényegét nem sikerül föltárni, a G20 által javasolt regionális stratégiai tartalékok jól használható eszközt jelentenek a negatív hatások tompítására.

[Stientje van Veidhofen](#) holland parlamenti képviselő szerint a kutatásnak a kockázatokra is ki kell terjednie, csak így lehet a társadalmi bizalmatlanságot csökkenteni. Nem elhanyagolandó a világ más részen fölgyülemlett tradicionális ismeretanyag sem, amit célszerű lenne ötvözni a modern ismeretekkel. Szerinte a világban jelenleg tapasztalható specializáció sokkal sérülékenyebbé tesz mindenkit, arra kellene törekedni, hogy ezt a tendenciát megfordítsuk, és az egyes nagy régiókban diverzifikáltabb, a helyi adottságokra támaszkodó agrártermelés alakuljon ki, ösztönözve a helyi termékek helyi kereskedelmét és helyi fogyasztását. Ami az árak hektikus ingadozását illeti, szerinte a probléma mögött nem csak a kereslet és kínálat zavara található, de komoly spekuláció is. Az pedig kifejezetten morális probléma, hogy bármilyen szinten is el lehet-e fogadni az élelmiszerekkel való spekulációt, ami jelentős rétegeket hoz teljesen kiszolgáltatott helyzetbe? Maga is úgy véli, hogy a magas árak jók lehetnek a termelőknek, sokkal kevésbé azok a fogyasztóknak, szerinte ez állt az „arab tavasz” mögött is.

Carel van der Hamsvoort (Rabobank, a „[Food & Agribusiness Reserach and Advisory](#)” igazgatója) szerint még három évtizeddel korábban szinte minden kontinens önellátó volt élelmiszerből, a Föld népességének növekedésével és a fogyasztási szokások megváltozásával többé nem lehet erről beszélni, az egyes földrészek lakói egyre inkább eltávolodnak saját helyi termékeiktől. Nem csak a fogyasztás globalizálódik, hanem a természeti erőforrások használata is, ami azt jelenti, hogy a világ bármelyik részén bekövetkező természeti katasztrófa a világban mindenütt éreztetni fogja a hatását, ami évtizedekkel ezelőtt még elképzelhetetlen volt. Ahhoz, hogy 2050-ben 9 milliárd embert lehessen élelmezni, sokkal hatékonyabb mezőgazdaságra van szükség, ennek érdekében jelentős beruházásokra van szükség a kutatás-fejlesztésbe és az innovációba. Véleménye szerint a fenntarthatóság és az innováció egymástól elválaszthatatlan fogalmak, ahogy lehet ösztönözni a helyi termelést és fogyasztást, de nem lehet figyelmen kívül hagyni a globális árucseré szükségességét.

Roald Lapperre (holland gazdasági, mezőgazdasági és innovációs minisztérium) emlékeztetett arra, hogy a 2011-es G20 agrárminiszteri csúcs után kiadott nyilatkozatnak voltak fontos és kevésbé érdekes pontjai, de mindenképpen fontos, hogy az agrárkutatás támogatásának szükségességét tartalmazza a dokumentum. Szerinte a mezőgazdasági kutatásnak minden korábbinál jobban kell fókuszálnia a fenntarthatóságra, ennek érdekében további erőfeszítéseket kell tenni az innovációba és a K+F-be történő beruházások növelésére. Mindenképpen nagyon komoly eredménynek tartja a G20 vonatkozásában, hogy a korábbi évekkkel ellentétben az idén az élelmiszer-árak meglódulásakor Oroszország és Ukrajna nem állította le az exportot, amivel elkerülhető volt a helyzet további súlyosbodása.

Ami a GMO-kat illeti **Hervé Guyomard** szerint ezek a szervezetek a kutatásnak mindig is tárgyát képezték, ezt soha nem vonta kétségbe senki, ellentétben a természetessel, amit a francia társadalom egy része ellenez. Sajnálatos módon ez negatívan hatott a kutatás megítélésére is, így fordulhattak elő a teljesen törvényes GMO-kísérletek elpusztítását célzó önkényes civil akciók. Mindenképpen fontos a társadalommal való párbeszéd javítása, ami önmagában is komoly társadalomtudományi kutatások tárgya – nem csak azt vizsgálják, hogy egyes kérdésekre miért adja a társadalom az adott választ (és alapvetően hasonló esetekben miért fordulhat elő eltérő válasz: fertőzött vér és BSE-járvány), hanem hogy a világ más részein miért fordulhat elő már válasz? Hosszú és bonyolult folyamat a társadalmi vita eredményesebbé tétele, tagadhatatlan, hogy a társadalom nagyobb része szerencsére nyitott erre, de nagyon komoly pedagógiai munkára is szükség van – pl. elmagyarázandó, mi a különbség a mutagenézis és a GMO-technológia között? **Lapperre** szerint a hollandiai helyzet sok tekintetben hasonló a franciához, ott is előfordult a kísérletek erőszakos elpusztítása, ahogy arra is van példa, hogy egyes GMO-szervezeteket (vagy ilyenekkel előállított termékeket) a társadalom nem fogad ugyanolyan ellenérzéssel. **Stientje van Veidhofen** szerint mindenképpen a tudomány feladata, hogy rávilágítson az egyes technológiák mögött álló kockázatokra, ami pedig az uniós helyzetet illeti, az EFSA-nak rendelkeznie kell azzal a kapacitással és elfogadottsággal, hogy megnyugtató módon kijelenthesse az egyes GMO-szervezetek esetében, hogy azok veszélytelenek.

Megjegyzendő, hogy a fiatal tehetségek bemutatkozása érdekében már negyedik alkalommal került sor tematikus kétoldalú konferenciára is (*Young Talent Meeting*), az idei esemény címe „*World food shortage, rethinking solutions, reshaping the future*” volt – 25 francia és 25 holland fiatal találkozott október elején Wageningen-ben, hogy megismerjék egymás elképzeléseit a témáról.

A holland-francia akadémiai hálózatról röviden

A [holland-francia akadémiai hálózatot](#) (*Réseau Franco-Néerlandais /RFN/ és Frans-Nederlandse Academie /FNA/¹*) a két kormány kezdeményezésére hozták létre 2000-ben, célja a két ország tudományos intézményei közötti jó kapcsolat erősítése és az európai kutatási és felsőoktatási tér építéséhez való hozzájárulás. Az RFN/FNA három nagy területen aktív:

- tájékoztatás és tanácsadás,
- a mobilitás támogatása,
- párbeszéd a civil szférával.

Megkönnyíti a kapcsolatteremtést és ösztönzi az ismeretek cseréjét annak érdekében, hogy minél eredményesebben lehessen közös kétoldalú programokat indítani a kutatás és a felsőoktatás terén. Támogatja a kutatók, oktatók és diákok mobilitását, minden évben francia-holland szakmai találkozót szervez és kiadványokban adja közre a felsőoktatással kapcsolatos

¹ <http://fml.nl/>

aktualitásokat. Az együttműködést két szervezet koordinálja elsősorban, az [Université de Lille 3](#) (ami fizikailag befogadja a francia RFN-irodát), valamint az [Utrecht-i Egyetem](#) (itt található az FNA-iroda). Az együttműködés alapja a két iroda által kidolgozott közös akcióprogram, de az egyes irodák saját országaik sajátosságainak figyelembe vételével speciális programokat is indíthatnak. Ennek szellemében 2010. óta a francia iroda az EOLE-ösztöndíjprogram keretében az MSc és doktori képzésben részt vevők számára kínál ösztöndíjat hollandiai tanulmányokhoz minden tudományterületen, míg az FNA Utrecht a „[Prix de Paris](#)”-n induló holland jelentkezéseket koordinálja, valamint kiválasztja a „PHC Van Gogh” mobilitási program holland nyerteseit (ez a program a francia-magyar „Balaton” mobilitási program megfelelője). Az FNA Utrecht ezen felül összehangolja a francia DELF és DALF nyelvvizsgákat a holland felsőoktatási intézményekben és elnököli a „[Table Ronde pour le Français](#)”-t, ami nem más, mint a francia nyelv hollandiai oktatását és tanulását elősegítő, inspiráló testület. Ennek irányítói: az élő nyelvek oktatói egyesületének francia tagozata, az Europees Platform, a hollandiai francia intézet és a francia nagykövetség, valamint az RFN/FNA.

Somogyi Norbert, Párizs